

18:20, Szerda (augusztus 31.), Duna II. Autonómia

Magyar történelmi arcképcsarnok

Bihari János

magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 29 perc, 2002

"...hogy egy bizonytalan álorcát a késő világ ne csudáljon."

*

Muzsika 2003. október, 46. évfolyam, 10. szám, 15. oldal

Kaczmarczyk Adrienne:

Revideált Bihari-portré

Sárosi Bálint: Bihari János

Magyar zeneszerzők 21.

Szerkesztette Berlász Melinda

Mágus Kiadó Budapest, 2002

Bihari János életét és munkásságát áttekintő tanulmány utoljára 1928-ban látott napvilágot.¹ Megjelenését alapos kutatómunka előzte meg, amelynek során a szerző, Major Ervin összegyűjtötte és értékelte a Biharira vonatkozó 19. századi szöveges és kottás forrásokat. A Bihari neve alatt fennmaradt kompozíciókat is számbavette, létrehozván ezzel a cigányprímás műveinek első és egyetlen tematikus katalógusát. Hogy Major tanulmányát most egy újabb követte, azt nem pusztán a Magyar zeneszerzők sorozat elindítása indokolta, de olyan dokumentumok felfedezése is, amelyek alapvetően módosíthatnák a Bihariról alkotott képünket. Ami fontossá tette egy újabb portré megfestését, egyúttal a 75 évvel ezelőtti revideálását, az a Bihari korára, annak magyarországi mű- és népzene-történetére irányuló kutatások jelentős előrehaladása volt. E kutatások eredményei nem kis részben épp a szóban forgó kismonográfia szerzője, Sárosi Bálint munkásságának³ köszönhetőek, aki ezeknek birtokában a Majorénál sokkal tágabb perspektívából képes láttatni és értékelni Bihari életművét.

A szerző sikerének egyik záloga egyén és társadalom egymásrahatásának figyelembevételében rejlik. Míg a Magyar zeneszerzők-sorozatot Lavotta-füzetében Domokos Mária³ jóvoltából a verbunkos történetének rövid összefoglalását olvashatjuk, addig a szóban forgó füzetben - mintegy a verbunkos történetének kiegészítéséül - a Biharit, valamint a későbbi cigányprímásokat és -együtteseket felnevelő, útjukra bocsátó és ösztönző társadalmi-zenei környezet képe tárul elénk. E háttér ismeretében válnak Sárosi Bálint kezében a Bihariról és művészetéről szóló, sosem szakszerű, viszont gyakran legendás elemeket is magukban foglaló 19. századi leírások tudományos forrásokká, amelyek már támpontul szolgálhatnak a Bihari-filológia kérdéseinek megválaszolásához. Ezek nagyjából a következők: miből táplálkozott Bihari művészte, hogyan aránylik egymáshoz munkásságában alkotás és művészi reprodukálás, melyek a meghatározó különbségek a verbunkos triász tagjainak (Lavotta, Csermák, Bihari) művészetében. Említett megközelítésmódja révén Sárosi Bálint az eddigieknél árnyaltabb, pontosabb válaszokhoz jut. A Bihari művészegyéniségét a Lavottáétól és Csermákétól elválasztó alapvető különbséget abban látja, hogy a triász tagjai közül Bihari ismerte a legjobban az élő néphagyományt, a régi és korabeli magyar népi tánczenét. Sárosi feltételezi, hogy ez az egyedülállóan szerves kapcsolat adta játéknak a kortársak szerint utánozhatatlan vonzerejét, sőt, ebből származhatott alkotói stílusának meghatározó vonása is. Bár teljes biztonsággal ma már végképp eldönthetetlen, hogy a Bihari néven fennmaradt verbunkosok mennyiben tekinthetők az ő saját alkotásainak, mennyiben feldolgozásoknak, dallam-feldolgozó attitűdjében megragadhatók az alkotó egyéniség jegyei. Verbunkosaiban lépten-nyomon felbukkan, hangsúlyos szerephez jut egy kifejezetten népi tánczenei eredetű stíluselem is, nevezetesen a motívumismételtetés kedvelése, ami az "urbánus-szerzők",

Lavotta és Csermák verbunkos stílusában nem játszik szerepet.

Az olvasó számára élmény Sárosi Bálint széleskörű tudása, amellyel a 19. századi zenei információkat a ma is élő népzenei gyakorlat ismeretében megmagyarázza vagy amellyel zenei elemzésében és a műjegyzék egyes darabjaihoz fűzött kommentárjaiban felhívja a figyelmet a verbunkos, illetve Bihari stílusának csak értők szeme előtt feltáruló finomságaira. A füzetet a tematikus katalógus mellett forrásjegyzék és válogatott bibliográfia, továbbá két teljes Bihari-kompozíció kottája egészíti ki. Sárosi Bálint Bihari-portréja remélhetőleg eljut a zenekedvelők széles táborához és mind több szakemberhez is, itthon és - angol fordításban - külföldön egyaránt.

JEGYZETEK

1 Major Ervin: Bihari János (Budapest, 1928).

2 E helyütt hadd említsük csak Sárosi Bálintnak a Bihari-tanulmányához is kapcsolódó munkáit: Cigányzene (Budapest, Gondolat 1971); A hangszeres magyar népzene (Budapest, Püski 1996).

3 Domokos Mária: Lavotta János. Magyar zeneszerzők 6. (Budapest, Mágus 1999).